

Нотатки журналіста-міжнародника

Анджей РИБАК

**РОЗШИРЕННЯ ЄС:
НА ЗАДВІРКАХ ЄВРОПИ**

**Майбутні сусіди розширеного ЄС
занепокоєні новими перешкодами
і почуваються ізольованими**

Перед польським консульством в українському місті Львів зібралося близько двох десятків демонстрантів. «Ні новій Берлінській Стіні!» написано на власноручно зроблених транспарантах. «Ми проти зведення нових розмежувальних ліній між Польщею та Україною», – протестує пенсіонерка, в минулому дитячий лікар, Леся Молчановська. Вона має родину у польській столиці.

Під тиском ЄС Польща з осені 2003 р. ввела обов'язковий візовий режим для українців і при цьому знов обмежила, після десяти років, вільне пересування сусідів через кордони. Дійсно, візу оформляють безкоштовно, проте великими є затрати, зокрема, перед польським консульством у Львові – довга черга. Той, хто не бажає протягом цілого дня вистоювати в черзі, вимушений давати хабар мафії, кажуть люди.

© Анджей Рибак, 2004.

Рибак Анджей, кореспондент газети «Financial Times Deutschland», Німеччина.

Переклад Кончина Вадима.

Поступове розширення основних свобод

Від Калінінграду на півночі до Молдови на півдні в нових сусідів розширеного ЄС з'являється острах перед ізоляцією та відмежуванням. Новий зовнішній кордон Європейського Союзу є захищеним, і громадяни – не члени ЄС потребують візи. Польський східний кордон був розбудований за кошти ЄС і перетворений у пункт найвищої безпеки з десятками нових вахтових башт. Тисячі польських митників були вимушені переміститися з кордону на Одрі на схід. «У нас не було іншого вибору: або служба в Кросциенко, або безробіття», – говорить молодий митник Павел, обов'язком якого тепер є переслідування українських контрабандистів.

В Брюсселі острахи людей, які залишаються по той бік зовнішнього кордону, вважають необґрунтованими. ЄС подав рік тому концепцію «ширшої Європи», яка відкидає нові лінії розмежування на континенті. Брюссель не бажає потрясати повітря навколо обов'язкового візового режиму і сподівається «по можливості» полегшувати режим видачі віз. Щоби не виникало пасток для забезпечення добробуту, реформи в сусідніх країнах ЄС мають фінансово підтримуватися. Брюссель прагне «створення єдиного європейського економічного простору», який охопить також країни, що залишаються на порозі Європейського Союзу», говорить в концепції. При цьому по той бік ЄС мають поступово розширюватися чотири основні свободи, що є притаманними для Європейського Союзу, а саме: вільний рух людей, товарів, послуг і капіталу.

Туреччина натрапляє на опір

Формулювання концепції залишаються все ж таки нечіткими. Для тих країн, які щойно стали членами ЄС, вільне пересування на ринку робочої сили відкладається на період від двох до семи років. Ідея «ширшої Європи» зривається через відсутність надання сусідам чітких перспектив вступу до ЄС. На це вже скаржаться уряди від Києва до Тирани. За винятком Росії та Білорусі, всі інші європейські країни прагнуть вступу до ЄС, а саме: Україна, Молдова, Македонія, Боснія та Герцеговина, Албанія, Сербія і Монтенегро, Хорватія тощо. Брюссель не відмовляє їм у праві вступу, проте перед новою хвилею розширення ЄС він бажає провести «принциповий» діалог щодо можливих кордонів Європи.

З приводу того, чи знаходиться Туреччина у межах цих кордонів, уже ведеться дискусія. ЄС надав Туреччині в 1999 р. статусу країни-кандидата та пообіцяв їй швидше, ніж за 40 років, повне членство, проте переговори щодо цього не проводяться. Президент Європейської Комісії Романо Проді під час свого візиту в січні 2004 р. до Туреччини схвально відзначив, що за

часів прем'єр-міністра Реджепа Таїпа Ердогана країна досягла значних успіхів в напрямку розвитку свободи людини і преси. Крім цього, в країні швидкими темпами здійснюються економічні реформи. Незважаючи на це, чимало європейських політиків відкидають можливий вступ Туреччини до ЄС. В Німеччині значний опір цим процесам чинять опозиційні партії – Християнсько-Демократичний Союз та Християнсько-Соціальный Союз.

Росія очікує експортні втрати

Вже чітко визначено, що Румунія і Болгарія вступлять до ЄС. В Бухаресті скаржаться на те, що після копенгагенської зустрічі на вищому рівні щодо розширення ЄС, яка відбулась у середині 2002 р., переговори майже зупинилися. Офіційно Брюссель обіцяє в перспективі обом країнам вступ до ЄС у 2007 р. «Ми розраховуємо нині, скоріше, на 2008 рік», – зізнається висока посадова особа Європейського Союзу.

У процесі розширення Росія відчуває наближення до її кордонів простору ЄС. В принципі, Москва не виступає проти прагнень вступу до ЄС її сусідів. Проте Росія вимагає від ЄС спрощення торгових процедур і фінансової компенсації за свої потенційні експортні втрати.

Дешева робоча сила під загрозою

У Варшаві при розгляді проблеми пересування кордону ЄС на схід виникають двоякі почуття. Після падіння комуністичного режиму Польща розвинула найбільш інтенсивні контакти з своїми сусідами, особливо з Україною, і отримала профіль регіональної впливової сили. У свою чергу, за словами українського публіциста Миколи Рябчука, «Україна дуже відчутно виграла від кооперації з Польщею в політичному і культурному відношенні». І цим не варто ризикувати. «Польща є для України воротами на Захід».

Польські громади, що проживають уздовж українського кордону, побоюються негативних економічних наслідків нового візового тиску, оскільки до цього прикордонний регіон жив за рахунок торгівлі і контрабанди українськими дешевими сигаретами та горілкою. Українська робоча сила, яка переважно працює на польових роботах і будівництві, забезпечувала виживання багатьох польських підприємств. «Жоден поляк не працюватиме за ті гроші, що я плачу моїм українським робітникам», – говорить Кшиштоф Янас, який наймає українців як допоміжну робочу силу під час збирання врожаю. У той час, коли польські прибиральниці працюють на Заході, у Польщі працює понад 100000 українців як допоміжна робоча сила у домо-

господарствах. Зі вступом Польщі до ЄС для українських нелегалів зростає ризик бути пійманими і депортованими.

Полегшення процедури контролю

У Республіці Беларусь, яка характеризується тоталітарним режимом, опозиція боїться, що новий кордон з Польщею стане перешкодою для кооперації і обміну між країнами. Обов'язковий візовий режим діє тепер для країн-сусідів при в'їзді, і це полегшує для обох сторін процедуру контролю. «Наші консульства тепер можуть відмовляти критичним польським журналістам, літераторам, представникам профспілок або політикам у в'їзді в країну», – говорить Вінцук Вячорка, лідер Білоруського народного фронту. Такого роду обмін досвідом є дуже важливим для молодого демократичного руху.

«Кордон завжди означає зменшення особових контактів», – говорить Кшиштоф Чижевський, засновник фонду прикордонних земель, що діє з метою сприяння білорусько-польському культурному обміну в північно-східному польському містечку Сейни. «ЄС не може перебувати осторонь від вирішення проблем, що пов'язані з бідністю, закритістю та безвихіддю».

Стаття надійшла до редакції 21 червня 2004 р.